

Розвиток графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку через інтеграцію сенсорних ігор та пісочних боксів

Бондар В. Г.¹, Прокопенко Ю. Ю.²

Опубліковано	Секція	УДК
30.10.2025	Освіта/Педагогіка	373.2.016:159.922.7

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.17887581>

Анотація. У статті розглядається проблема формування графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку як однієї з ключових передумов успішного оволодіння письмом у школі. Закцентовано увагу, що процес письма є одним із найскладніших для дитини, оскільки вимагає не лише розвитку дрібної моторики, а й вироблення стійких графічних рухів руки, що забезпечують правильне відтворення письмових знаків та їх поєднань. Окрему увагу приділено фізіологічним аспектам цього процесу: недостатня зрілість лобових часток мозку у дітей дошкільного віку ускладнює формування письма, проте цілеспрямовані вправи та ігри сприяють розвитку потрібних навичок.

Важливим інструментом розвитку графомоторики виокремлено сенсорні ігри, зокрема ігри з піском, які активізують не лише дотикові відчуття, а й пропріоцептивну та вестибулярну системи. Пісок постає як універсальний природний матеріал, що створює умови для експериментування, творчості, художньої та ігрової діяльності. Доведено, що взаємодія з піском розвиває дрібну моторику, тактильну чутливість, міжпівкульні зв'язки мозку, а також сприяє мовленнєвій активності та психологічному розвантаженню дітей.

В статті наведено приклади вправ із піском (малювання пальцями, використання додаткових предметів, створення слідів тощо), які не лише цікаві дітям, а й підвищують їхню готовність до письма. Окремо акцентовано на значенні синхронної роботи обох рук у формуванні інтелектуально-логічного та емоційно-образного сприйняття.

Зроблено висновок, що розвиток графомоторних навичок у дітей дошкільного віку неможливий без систематичного включення сенсорних ігор у освітній процес. Ігри з піском виступають не лише як метод підготовки руки до письма, а й як засіб гармонізації психоемоційного стану, розвитку креативності, соціалізації та цілісного особистісного становлення дитини.

Ключові слова: графомоторні навички, дрібна моторика, сенсорна гра, ігри з піском, підготовка до школи, дошкільна освіта.

¹ кандидат педагогічних наук, доцент, старший викладач кафедри дошкільної освіти, Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького, 18000, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 24, ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8874-4319>

² здобувачка ОС «магістр» спеціальності 012 Дошкільна освіта, Черкаський національний університету імені Богдана Хмельницького, 18000, м. Черкаси, вул. О. Дашкевича, 24

The impact of sensory games using sandboxes on the development of graphomotor skills in older preschool children

Annotation. The article considers the problem of the formation of graphomotor skills in children of senior preschool age as one of the key prerequisites for successful mastering of writing at school. It is emphasized that the writing process is one of the most difficult for a child, since it requires not only the development of fine motor skills, but also the development of stable graphic hand movements that ensure the correct reproduction of written signs and their combinations. Special attention is paid to the physiological aspects of this process: insufficient maturity of the frontal lobes of the brain in preschool children complicates the formation of writing, however, purposeful exercises and games contribute to the development of the necessary skills.

Sensory games, in particular sand games, are identified as an important tool for the development of graphomotor skills, which activate not only tactile sensations, but also the proprioceptive and vestibular systems. Sand appears as a universal natural material that creates conditions for experimentation, creativity, artistic and gaming activities. It has been proven that interaction with sand develops fine motor skills, tactile sensitivity, interhemispheric connections of the brain, and also contributes to speech activity and psychological relief in children.

The article provides examples of exercises with sand (finger drawing, using additional objects, creating traces, etc.), which are not only interesting for children, but also increase their readiness for writing. Special emphasis is placed on the importance of the synchronous work of both hands in the formation of intellectual-logical and emotional-figurative perception.

It is concluded that the development of graphomotor skills in preschool children is impossible without the systematic inclusion of sensory games in the educational process. Sand games act not only as a method of preparing the hand for writing, but also as a means of harmonizing the psycho-emotional state, developing creativity, socialization and holistic personal development of the child.

Keywords: graphomotor skills, fine motor skills, sensory play, sand play, school preparation, preschool education.

Вступ

У сучасних умовах дошкільної освіти однією з ключових передумов успішного навчання у школі є сформованість у дітей графомоторних навичок. Проте практика показує, що значна частина дітей старшого дошкільного віку стикається з труднощами під час письма через недостатній розвиток дрібної моторики, несформованість координації рухів рук та відсутність попереднього досвіду роботи з графічними елементами. Ситуація ускладнюється тим, що у шкільній програмі не передбачено додаткового часу на спеціальну підготовку руки до письма, а рівень розвитку графомоторики значною мірою залежить від попередньої організації освітнього процесу у закладі дошкільної освіти.

Незважаючи на зростаючу увагу педагогів до сенсорного розвитку дітей, у практиці дошкільної освіти недостатньо використовуються ігри та вправи, спрямовані на формування стійких графічних умінь. Особливого значення набуває використання природних і доступних матеріалів, зокрема піску, який поєднує у собі елементи сенсорної, моторної та творчої діяльності. Це відкриває нові можливості для підготовки дітей до письма, розвитку їхньої мовленнєвої активності та гармонізації психоемоційного стану.

Отже, проблема формування графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку потребує системного педагогічного вирішення та впровадження ефективних методів, серед яких ігри з піском посідають особливе місце.

Метою статті є обґрунтувати значення розвитку графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку та розкрити педагогічні можливості використання сенсорних ігор, зокрема ігор з піском, як ефективного засобу підготовки дитини до письма і навчання у школі.

Завдання дослідження передбачають: аналіз та узагальнення наукових підходів до визначення сутності та змісту графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку; систематизацію термінологічного апарату з проблеми розвитку графомоторики та уточнення взаємозв'язків між дрібною моторикою, сенсорним розвитком і готовністю дитини до письма; обґрунтування педагогічних можливостей використання сенсорних ігор, зокрема ігор з піском, як ефективного засобу розвитку графомоторних навичок та гармонізації психоемоційного стану дітей дошкільного віку визначення значущості формування графомоторних умінь для успішного оволодіння письмом у шкільний період; розробку рекомендацій для педагогів щодо важливості впровадження ігор з піском у систему роботи закладів дошкільної освіти з метою підготовки дітей до навчання у школі.

Результати

Найскладнішим для дітей у школі виявляється процес письма. Тому разом із дрібною моторикою так само важливим сполученим пунктом є розвиток графомоторних навичок.

Графомоторні навички – це певні звичні положення та рухи руки, що дозволяють зображати письмові знаки та їх з'єднання [6, с.91]. Проблема формування графомоторних навичок у дітей старшого дошкільного віку є однією з актуальних проблем сучасної дошкільної освіти. Опанування навичкою письма є необхідною умовою для подальшого навчання у школі.

Слово графомоторний складається з 2 частин: графо- та моторний. З грецької мови «графо» перекладається як «пишу» і означає «що відноситься до письма, накреслення» [11, с.24]. Слово «моторний» відсилає нас до дрібної моторики - скоординованої діяльності людини, що полягає в здатності здійснювати точні та диференційовані рухи кистями та пальцями рук [10, с.135].

М. М. Завадська вважає, що графомоторна навичка - певні звичні положення і рухи руки, що дозволяють зображати письмові звуки та їх з'єднання [3, с.16].

З погляду В. Е. Левицького, процесом письма керують усі ділянки кори мозку, та його роль в різних видах письма неоднакова. У дітей дошкільного віку недостатньо розвинені лобові частки, що у свою чергу ускладнює процес оволодіння письмом [5, с.124].

Розвиток графомоторних навичок має велике значення у розвитку дітей. Завдяки набутим у дитинстві навичкам та вмінням, вони не зіткнуться з проблемами при письмі в школі, навчаться правильно розрізняти межі предметів, їх форми. Також графічна моторика розвиває лобові частки головного мозку, що сприятливо впливає на інтелектуальні здібності дітей. Тому завдання дорослих – стежити не лише за розвитком великої та дрібної моторики, але й виробляти у дитини графічні навички. Дитина вже має бути підготовлена до подальшого навчання в школі, адже у шкільній програмі, як згадували ми вище, не передбачений додатковий час на розвиток графомоторних навичок, тому цим потрібно займатися в дошкільному віці. Якщо у дитини погано розвинені графомоторні навички, то при навчанні у неї виникнуть проблеми з письмом, а її успішність знизиться. Саме тому розвитком графомоторних навичок у дітей потрібно займатися з раннього віку.

Рівень розвитку графічних навичок є продуктом роботи дрібних м'язів руки, якими керує мозок. Дрібні м'язи рук у дітей розвиваються у вправах та сенсорних іграх.

Сенсорна гра - це вид гри, в якій задіяні всі почуття дитини, включаючи дотик, нюх, зір, звук та смак [4, с.8]. Мета - стимулювати дослідження, творчість та навчання. Крім того, кожен новий досвід, отриманий дітьми різними органами чуття, створює нейронні зв'язки, що розвивають архітектуру їхнього мозку.

Сенсорна гра зачіпає дві сенсорні системи, які часто не беруться до уваги, а саме пропріоцептивну і вестибулярну. Пропріоцепція (або пропріорецепція) – це форма внутрішнього тілесного сприйняття. Пропріоцептивне почуття допомагає нам дізнатися про положення частин тіла щодо один одного і говорить нам, яку силу потрібно докладати, коли ми утримуємо, штовхаємо, тягнемо або піднімаємо предмети.

Тим часом, вестибулярне почуття, або те, що також відоме як почуття руху чи рівноваги, дозволяє зберігати баланс під час діяльності. Основна мета таких ігор полягає не у досягненні певного результату, а у створенні умов для вільного експериментування, дослідження властивостей предметів і матеріалів, розвитку дрібної моторики, мовлення, пізнавальних і соціально-емоційних навичок.

З наукової точки зору, сенсорна гра має потужне нейропсихологічне підґрунтя. При дотику, слуханні або нюханні різних матеріалів відбувається стимуляція кори головного мозку, що сприяє формуванню нових нейронних зв'язків. Такі ігри активізують роботу сенсорних центрів, покращують сенсомоторну координацію, сприяють розвитку координації “рука–око”. Крім того, сенсорна діяльність допомагає дитині емоційно розвантажитися, заспокоїтися, навчитися саморегуляції — саме тому елементи сенсорних ігор широко використовуються у сенсорній терапії для дітей з аутизмом, гіперактивністю або тривожними станами. Під час гри дитина отримує можливість досліджувати, діяти, порівнювати, робити висновки, а коментування дорослими її дій допомагає розширювати словниковий запас і розвивати мовлення.

До прикладів сенсорних ігор належать ігри з піском, водою, різними сипучими матеріалами, творчі види діяльності, пальчикова гімнастика, а також залучення дітей до побутових процесів. Ігри з піском, наприклад, дають змогу пересипати, малювати на поверхні, будувати фігури чи знаходити заховані предмети. Такі заняття розвивають дрібну моторику, увагу, тактильну чутливість і уяву. Ігри з водою — це переливання рідини, спостереження за таненням льоду, експерименти з плавучістю предметів. Вони розвивають дослідницьке мислення і формують уявлення про фізичні властивості речей.

Творчі сенсорні ігри включають ліплення з тіста, пластиліну або глини, малювання пальцями, створення аплікацій з круп чи бобів. Такі заняття тренують відчуття форми, кольору, покращують концентрацію й розвивають фантазію. Сенсорика через слух і рух реалізується у впізнаванні звуків, танцях під музику, виконанні простих рухів у ритм. Це стимулює слухову пам'ять, відчуття ритму й тілесної координації.

Особливе місце займає пальчикова гімнастика — різноманітні руханки та вправи для рук і пальців (“Сорока-ворона”, “Пальчики вітаються”), що сприяють розвитку дрібної моторики й активізують мовленнєві центри мозку. Важливо також залучати дітей до ігор самообслуговування: застібання ґудзиків, зав'язування шнурків, сервірування столу, поливання квітів. Такі завдання формують самостійність, упевненість у собі та координацію рухів.

Таким чином, сенсорні ігри є невід'ємною складовою гармонійного розвитку дитини. Вони сприяють формуванню пізнавальної активності, самостійності, емоційної врівноваженості та розширенню чуттєвого досвіду.

Метою сенсорної гри є не обов'язкове досягнення певного результату, а скоріше надання дітям можливості вільно експериментувати з різними матеріалами та фактурами. Прикладами сенсорних ігор є ігри зі слизом, з водою, творчі ігри, прослуховування музики, малювання пальцями. Це можуть бути ігри, які включають у

справу руку, самообслуговування, участь хлопчиків та дівчаток у домашніх справах, щоденна пальчикова гімнастика та особливо ігри з піском.

Гра з піском – це природна та доступна для кожної дитини форма взаємодії та перетворення світу.

Пісок чудовий природний матеріал, який здатний приймати форми різних предметів, він має сипкість і добре пропускає воду. Діти перебирають його руками, будують замки, утворюють тунелі.

Гра з піском як спосіб розвитку дитини відома з давніх часів. Податливість піску будить бажання створити з нього мініатюрну картину світу. Дитина виступає у пісочниці як творець – один життєвий сюжет змінює інший, дотримуючись законів буття все приходить і йде, немає нічого такого, що було б непоправно зруйновано; просто старе перетворюється на щось інше, нове. При багаторазовому переживанні цього відчуття людина досягає стану душевної рівноваги.

Гра з піском це природна та доступна для кожної дитини форма діяльності. Дитина часто словами не може висловити свої переживання, страхи, і тут їй на допомогу приходять ігри з піском. Дитина звільняється від напруги, набуває безцінного досвіду дозволу безлічі життєвих ситуацій, адже у справжній казці все закінчується добре. Працюючи з піском та фігурками, створюючи пісочні картини, часто виникають образи чарівників та казкових героїв. Казка дає можливість відчувати власні сили, зрозуміти, що головним і єдиним чарівником у житті є сама людина.

Світ малювання піском відкрила нам у 70-ті роки ХХ ст. режисер-мультиплікатор Керолайн Ліф, яка створила пісочний анімаційний фільм «Пісок, або Пітер та вовк». Анімаційний фільм був зроблений у незнайомій досі манері, режисер-мультиплікатор просто створювала образи із чорного порошку, розсипаного по склу.

До України мистецтво малювання піском на світлових столах прийшло зовсім недавно і вважається молодим, але перспективним напрямом діяльності педагогів, психологів, дефектологів, логопедів, тому, що пісок поширений як основний інструмент діяльності дитини дошкільного віку і є доступним матеріалом.

Розвиваючи сторону використання піску важко переоцінити - це і винятковий матеріал для моторного та сенсорного розвитку, та визначне за своєю ресурсомісткістю предметно-ігрове середовище, а також незамінний матеріал для художньо-образотворчої діяльності, експериментування, конструювання. У малюванні на піску дитина задіює обидві руки, що сприятливо позначається на розвитку міжпівкульних зв'язків та моторики руки.

Всім нам добре знайомий пісок здається абсолютно простим і зрозумілим. Насправді це дивовижний та таємничий матеріал. І діти, і дорослі можуть годинами поратися в піску, будувати піщані замки або просто спостерігати, як він пересипається з долоні на долоню. Пісок може бути таким різним: сухий та легкий або важкий та вологий, він з легкістю здатний прийняти будь-яку форму. Водночас він такий непостійний – фігурки з нього здатні розсипатися в одну мить. Всі ці чудові властивості піску, що дають широкий простір для творчості та фантазії, як виявилось, можна успішно використовувати з метою розвитку графомоторики у дітей старшого дошкільного віку.

Як пише практичний психолог С. Овсієнко, інтерес педагогів та вихователів до занять із застосуванням пісочниці зріс, оскільки гра з піском для дитини дошкільного віку найприродніша, а також доступна форма діяльності [9, с.23]. Часткове перенесення занять в пісочницю дає більший освітній та розвиваючий ефект, ніж стандартні форми взаємодії з дітьми дошкільного віку:

- посилюється бажання дитини впізнавати щось нове, фантазійне та розігрувати творчі ідеї;

- розвиваються тактильна чутливість, дрібна моторика, нормалізуються психологічні реакції;
- удосконалюються комунікативні навички дитини і, як наслідок, її соціалізація у суспільстві [12, с.15; 7, с.26].

Не менш цікавим та сучасним у закладах дошкільної освіти набуває значення використання сенсорних боксів, які виступають інноваційним засобом сенсорного, пізнавального та моторного розвитку дітей. В науковій літературі «сенсорний бокс» це спеціально організований контейнер або простір, наповнений різними природними чи штучними матеріалами (пісок, крупи, квасоля, манка, кінетичний пісок, кольорове борошно, вода, камінці, гудзики тощо), що стимулюють тактильні, зорові та моторні відчуття дитини. У педагогічному процесі сенсорні бокси розглядаються не лише як засіб гри, а як дидактичний інструмент розвитку дрібної моторики, координації рухів, просторової орієнтації та графомоторних навичок, які є базою для формування навички письма.

З наукового погляду, використання сенсорних боксів ґрунтується на принципах сенсомоторного навчання, яке передбачає взаємозв'язок між сенсорним досвідом і розвитком когнітивних та моторних процесів. Тактильна стимуляція, яку отримує дитина під час взаємодії з матеріалами, сприяє активізації сенсомоторних зон кори головного мозку, покращує міжпівкульну взаємодію, координацію «рука-око», формує точність і плавність рухів пальців. Доведено, що чим більш різноманітним є сенсорний досвід дитини, тим вищий рівень її готовності до графічної діяльності та письма.

Розглянемо різновиди сенсорних боксів: одним з найпоширеніших видів, є саме піщані бокси, які наповнені сухим або кінетичним піском, вони дають змогу дітям малювати пальцями, паличками, виконувати рухи, що імітують елементи письма — хвилясті, прямі, колоподібні лінії. Такі вправи сприяють розвитку координації, м'язової пам'яті та зорово-моторної узгодженості.

Сухі бокси (з сипучими матеріалами), саме ті що наповнені крупами, зокрема манкою, макаронами різних видів, бобами, гудзиками, кавовими зернами. Під час пересипання, захоплення пальчиками дрібних об'єктів дитина розвиває силу, точність і контроль рухів кисті. Ці вправи формують навички, необхідні для правильного тримання олівця або ручки.

Водні бокси, які наповнюються водою з додаванням іграшок, губок, ложок, контейнерів. Такі бокси сприяють розвитку м'язового контролю, вмінню дозувати рухи, а також формують відчуття ритму і темпу, важливі під час письма.

Тематичні або сюжетні бокси, саме вони поєднують різні матеріали й об'єкти певної теми (наприклад, «Морське дно», «Осінній ліс», «Будівництво»). Вони стимулюють не лише сенсорний, а й когнітивний розвиток, розширюють словниковий запас, розвивають просторове мислення, що опосередковано впливає на точність і логічність графічних дій.

Комбіновані бокси для графомоторного тренування. Містять елементи для обведення, малювання на сипучій поверхні, пошуку дрібних предметів, проведення по шаблонах. Такі види поєднують розвиток дрібної моторики з безпосередньою графічною діяльністю.

Ефективність сенсорних боксів у розвитку графомоторних навичок дітей старшого дошкільного віку полягає у поєднанні тактильного, візуального та кінетичного впливів, що забезпечує комплексну стимуляцію психомоторних процесів. Діти вчать контролювати силу натиску, узгоджувати рухи руки та очей, орієнтуватися в просторі, розвивають стійкість уваги та зорову пам'ять. Згідно з результатами досліджень J. Case-Smith [13], систематичні вправи на розвиток дрібної моторики сприяють покращенню якості виконання графічних завдань, формують правильний темп письма та знижують рівень втомлюваності руки.

Крім того, сенсорні бокси мають емоційно-релаксаційний ефект, що створює сприятливий психоемоційний фон для навчальної діяльності. Контакт із сипучими матеріалами заспокоює нервову систему, знижує рівень тривожності, що особливо важливо в період підготовки до шкільного навчання. У процесі роботи з боксами діти відчують задоволення від власної активності, проявляють творчість, ініціативу, самостійність, що підвищує мотивацію до навчання.

Отже, сенсорні бокси у дошкільній освіті виступають багатофункціональним педагогічним засобом, який поєднує гру, дослідження та навчання. Їх систематичне використання сприяє формуванню передумов письма — розвитку дрібної моторики, графомоторної координації, просторової орієнтації та сенсомоторної інтеграції. Таким чином, вони забезпечують не лише сенсорний розвиток, а й підготовку руки до письма, що має важливе значення для успішної адаптації дитини до шкільного навчання.

Розвиток графічних навичок – важлива складова у оволодінні майбутніх першокласників письмом. В епоху технічного прогресу діти та батьки все менше уваги приділяють малюванню, виробам з паперу, прописам, графічним диктантам, ліпленню та іншим способам активного розвитку дрібної моторики рук.

Сучасні діти все більше часу витрачають на ігри в телефонах, планшетах, комп'ютерах. Безумовно, їм це цікаво та повністю позбавляти дитину радості сучасного світу не варто, проте не слід забувати і про розвиваючі ігри, зокрема про способи розвитку дрібної моторики руки.

До того як дитина почне писати, необхідно надати можливість відпрацьовувати попередні навички письма на будь-яких сенсорних поверхнях. На піску це дуже легко. Діти малюють пальцями, дерев'яними паличками, невідточеними олівцями. Це дасть їм додаткові сенсорні навички та досвід письма.

Ігри з кінетичним піском вирішують безліч завдань, що сприяють підготовці дитячої руки до оволодіння письмом. Пісок використовується і для масажу долонь та пальців, якщо по ньому катати різнокольорові та різнорозмірні масажні м'ячики. Він розвиває дрібну моторику рук, якщо на ньому обвести долоню, а потім прикрасити дрібними намистинками. І графічну навичку, якщо на ньому малювати спеціальною паличкою для малювання!

Взаємодіючи з піском, дітям пропонують такі вправи:

- посковзати долонями по поверхні піску, виконуючи зигзагоподібні та кругові рухи (як машинка, як змійка тощо);
- пройтися долонями прокладеною трасою, залишаючи на ній свої відбитки рук;
- створювати сліди відбитками долонь, кулачків, подушечок пальців;
- створювати елементарні образи пальцями, ребрами долонь, кулачками, малювати всілякі візерунки та форми (доріжки, паркани, стежки, гори, струмки, річки);
- використовувати додаткові предмети для зображення предметів та явищ;
- розрівнювати пісок долонями;
- перетирати його, «солити», сипати цівкою на стіл, пальчиками, долонею тощо;
- малювати обома руками відразу [2, с.31; 1, с.29; 8, с.56].

Всі ці нескладні вправи не тільки дуже подобаються дітям, а й допомагають розвинути дитячі ручки, підготувати їх до оволодіння письмом.

Щоб такі вправи приносили максимально позитивний результат і стали системним елементом освітнього процесу, важливо створити відповідні умови для їх організації.

Для ефективного використання ігор з піском у роботі закладів дошкільної освіти доцільно створити спеціально організований пісочний простір або сенсорний куточок, обладнаний пісочними боксами, формочками, совочками, щіточками, паличками, контейнерами різного розміру. Варто використовувати різні види піску — природний, кінетичний, кольоровий або кварцовий, що урізноманітнює сенсорні відчуття дітей. Важливо також дотримуватись санітарно-гігієнічних вимог, періодично змінювати або

дезінфікувати пісок. Ігри з піском доцільно інтегрувати в освітній процес, поєднуючи їх із заняттями з розвитку мовлення, художньої творчості, математики та пізнавального розвитку.

Успішне впровадження ігор з піском вимагає створення позитивної, емоційно комфортної атмосфери, в якій дитина може вільно експериментувати, проявляти ініціативу, творчість і самостійність. Адже пісочні ігри є потужним засобом зниження психоемоційного напруження, розвитку саморегуляції та концентрації уваги, тому вони можуть використовуватися як елемент корекційно-розвивальної роботи з дітьми, схильними до тривожності чи гіперактивності.

Зміст ігор з піском може охоплювати різні напрями розвитку дитини. Сенсорний розвиток реалізується через ігри «Знайди на дотик», «Пісочні доріжки», «Гаряче-холодне», які формують у дітей здатність розрізняти текстури, температуру, вагу. Для розвитку графомоторики корисними є вправи, спрямовані на малювання пальцями на піску ліній, хвиль, елементів букв і цифр, орнаментів, а також обведення контурів предметів. Такі завдання допомагають розвинути точність рухів, плавність, координацію руки та ока. Для вдосконалення просторової орієнтації доцільно використовувати ігри «Побудуй фігуру», «Пройди доріжкою», «Сліди на піску». Під час створення сюжетів або малюнків на піску активізується мовленнєва діяльність — діти коментують свої дії, складають розповіді за мотивами власних зображень, розвивають зв'язне мовлення. Пізнавальний розвиток забезпечується через експерименти з властивостями піску — вивчення його сипучості, станів (сухий, вологий), зміни під впливом води або тепла.

Методика організації пісочних занять передбачає поступовість і системність. На початковому етапі педагог пропонує дітям вільні ігри для ознайомлення з матеріалом, спостереження за його властивостями. Далі відбувається перехід до більш структурованих вправ, які мають певну мету — відтворити лінії, фігури, зразки, виконати завдання за інструкцією. Особливо ефективною є інтеграція пісочних ігор з іншими видами діяльності: малюванням, конструюванням, музикою, руховими іграми, розвитком мовлення. Використання сюжетно-рольових елементів («Будівельники», «Морська подорож», «Казкове місто») сприяє розвитку уяви, емоційної виразності та комунікативних навичок.

Очікуваними результатами систематичного використання ігор з піском є розвиток дрібної моторики, точності та координації рухів, зорово-моторної узгодженості, формування просторових уявлень, стійкості уваги, пам'яті й мислення. Такі заняття сприяють удосконаленню графомоторних умінь — плавності, ритмічності, точності рухів руки — та підвищують емоційну стійкість і впевненість дитини у власних можливостях. Пісочна діяльність допомагає сформувати позитивне ставлення до навчальної діяльності, розвиває пізнавальну активність і мотивацію до пізнання нового.

Роль педагога у процесі організації ігор з піском є визначальною. Він виступає не лише керівником, а партнером, спостерігачем і фасилітатором дитячої діяльності. Завдання вихователя полягає у створенні розвивального середовища, підтримці ініціативи дітей, спостереженні за їхніми досягненнями та індивідуальними потребами. Педагог має фіксувати динаміку розвитку моторних, пізнавальних і комунікативних навичок, адаптуючи зміст пісочних ігор відповідно до рівня підготовки та інтересів вихованців.

Висновки

Таким чином, впровадження ігор з піском у систему роботи закладів дошкільної освіти є ефективним напрямом розвитку дітей і підготовки їх до навчання у школі. Пісочна діяльність сприяє формуванню сенсомоторної інтеграції, розвитку дрібної моторики, графомоторних навичок, когнітивних процесів і творчих здібностей. Вона

позитивно впливає на емоційний стан дітей, створює сприятливі умови для розкриття їхнього потенціалу та забезпечує гармонійний перехід від ігрової до навчальної діяльності. Систематичне використання пісочних ігор у поєднанні з іншими освітніми технологіями підвищує якість дошкільної освіти та сприяє успішній адаптації дитини до шкільного життя.

Синхронне залучення рук дуже корисно для розвитку 2-х основних видів сприйняття: інтелектуально-логічного та емоційно-цілісного. Права рука відповідає за розвиток активності, раціональності, розумових та аналітичних здібностей, інтелекту, концентрації, стимулює розвиток логічних, аналітичних операцій, раціональність, послідовність, об'єктивність. Ліва рука розвиває у дитині сприйняття, почуття, інтуїцію, емоційність, мрійливість, образне мислення. Не секрет, що таке малювання є корисним для формування навичок письма. Зіткнення з піском впливає на розвиток дрібної моторики рук, що впливає і на якість мови дитини.

Таким чином, робимо висновок: ігри з піском сприятливо впливають на майбутню підготовку до школи (розвиток графомоторних навичок та мовної активності тощо). Пісок найпростіший, і разом з тим, дуже дієвий матеріал, щоб зрозуміти свої емоції, розкрити нові почуття, проявити себе творчо і знайти для себе максимально гармонійний внутрішній стан у нашому непростому світі!

Список використаних джерел

1. Дворнікова А. Ігри з піском: розвиваємо творчість дошкільників. Психолог дошкільця. 2010. № 4. с.25-29
2. Дмитрішена Н. Малюнки на піску або чарівний пісок у дитячих руках. Психолог дошкільця. 2013. №1. С. 31
3. Завадська М.М. Фізіолого-гігієнічна оцінка формування графомоторних навичок у дітей 5-8 років : автореф. дис. ... канд. мед. наук : 14.02.01 - Гігієна та професійна патологія. Київ, 2015. 20 с.
4. Кошель В.М. Сенсорне виховання дітей раннього віку: навч.-метод. посіб. для вихователів дітей дошкільного віку, студентів спеціальності «Дошкільна освіта» та батьків. Чернігів: ФОП Баликіна О.В., 2019. 160 с.
5. Левицький В. Е. Формування графомоторних вмінь у дітей молодшого шкільного віку з порушеннями розумового розвитку. Актуальні питання корекційної освіти. № 11/2019. С.121-130
6. Маліновська Н. В. Підготовка ліворукої дитини до письма. Психолого-педагогічні основи гуманізації навчально-виховного процесу в школі та ВНЗ. 2019. № 1. С. 89–97.
7. Марієлла Зейц. Пишемо та малюємо на піску. Настільна пісочниця: [адаптований переклад з англ.] ІНТ, 2017. 94 с.
8. Мергут О. О Авторська програма роботи гуртка «Пісочна анімація». Освіта та розвиток обдарованої особистості. 2015. № 1. С. 54-60.
9. Овсієнко С. Не пісок, а справжнє диво - безліч мрій у ньому втілим! Учитель початкової школи, 2018, № 4. С.22-25
10. Парасюк І. Ф. Визначення рівня розвитку дрібної моторики у дітей старшого дошкільного віку із ЗНМ. Актуальні питання спеціальної, інклюзивної і здоров'язбережувальної освіти : зб. наук. пр. [матеріалів круглого столу 20 жовт. 2022 р.] / Харків. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди [та ін. ; за заг. ред. Ю. Д. Бойчука]. Харків, 2022. С. 134–137.
11. Перерва В. В. Латинь. Термінологія : Довідник для студентів спеціальності 014.05 Середня освіта). Кривий Ріг: КДПУ, 2020. 120 с.
12. Чекстере О. Світлова пісочниця. Розвиток творчих здібностей та графомоторних навичок. Дитячий садок. Шкільний світ : Всеукраїнська газета. 2014. С.14-17

13. Diaudin, S. H., Kamrozzaman, N. A., & Jie , A. L. X. (2024) The Effectiveness of Using Multisensory Learning Style toward the Improvement of Preschool Student's Fine Motor Skills. URL: <https://www.scirp.org/journal/paperinformation?paperid=137518>